

ŠOLA PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Šolsko leto 1945/46 se je pričelo s 15. 10. z otvoritveno službo božjo. Pomen tega začetka je bil neprimerno večji, kakor vseh v preteklosti, saj je to prvikrat, da se bodo v šoli vzgajali otroci v duhu svobode, ljubezni in narodne zavednosti. V posojilnični dvorani je zbrano mladino nagovoril tov. Lušin. Poudarjal je, da treba vse, kar je bilo zamujenega v preteklih letih, nadoknaditi s temeljitim delom, poštenostjo in voljo. Mladina je up naroda. Tov. Lušin je omenil, da bo odsek za trgovino in preskrbo v prihodnjem letu otrokom preskrbel obleko in obutev, da bodo lahko pešачili v šolo. Na koncu je po dvorani zadonela narodna himna Hej Slovani.

Šolsko poslopje je bilo porušeno. Pouk je potekal v privatnih poslopih, dve učilnici sta bili v Posojilnici, ena na občini in ena učilnica v Zamostcu pri Maroltu. Šolska mladina je bila zelo delovna. Med šolskim letom so delali 1333 ur za novo šolsko poslopje – sejali pesek, skladali opeko, odvažali kamenje, odstranjevali ruševine. V jesenskem in pomladanskem času so pogozdovali pod vodstvom tov. Lušina in tov. Kleindinsta. Delovne akcije (udarniško delo) so potekale tekom celega leta. Potekalo je urejanje kraja, ki je vstajal iz ruševin. Na pomoč prihajajo tudi ljudje iz drugih krajev.

Med počitnicami so učenci 4., 5. in 6. razreda nabrali na Travni gori arniko, robidovo in malinovo listje in ga oddajali na RK.

KLO (krajevni ljudski odbor) je ob navzočnosti okrajne komisije sklenil, da se zgradi na zemljišču Marije Marolt nova šola, ki mora biti kulturno in prosvetno središče vsega naselja in ki naj ljudstvo poveže v kolektivno kulturno življenje. Zato morajo biti v šoli vključene vse kulturne potrebe kraja za dolga desetletja.

29. oktobra je bilo v Sodražici zborovanje okrajnega ribniškega učiteljstva. Obiskal jih je veliki narodni kulturni prosvetni delavec, pesnik in pisatelj Tone Seliškar, ki je zbrane učitelje nagovoril.

V tem prelomnem letu so bila v šolski koledar uvedena nova praznovanja:

29. 11. je postal državni praznik. Naša ožja domovina je dobila ime Ljudska republika Slovenija, naša država pa Federativna ljudska republika Jugoslavija.

8. 2. – Prešernov dan je največji kulturni praznik Slovencev. Šola je v okrašeni posojilnični dvorani počastila spomin velikega pesnika Franceta Prešerna.

23. 2. – obletnica Rdeče armade

27. 4. – obletnica ustanovitve OF – svečano okrašen kraj, na predvečer so goreli kresovi. Ob 8. uri zvečer so zbrane množice krenile izpred Posojilnice v sprevedu z zastavami, baklami, nešteti napisi po vsej Sodražici ter vzklikali OF in peli partizanske pesmi. Proslava je bila na prostem pred Mikoličevo hišo.

1. 5. je bilo prvo praznovanje tega dne v zgodovini slovenskega delovnega ljudstva, ki ga spremljajo veličastne proslave, po hribih so zagoreli kresovi; slovesno praznovanje je bilo tudi na šoli.

Na 9. 5. – praznik zmage – kakor pred 27. aprilom in 1. majem je bila javna manifestacija na trgu.

V maju se je mladina udeležila štafetnega teka v počastitev rojstnega dne maršala Tita

25. 5. praznujejo rojstni dan narodnega heroja in maršala Jugoslavije Tita Na vseh praznovanjih so v kulturnem programu sodelovali šolarji. Na šoli je deloval dramsko- recitacijski krožek, ki je uprizoril igrico »V deželi lenuhov« pod vodstvom Marije Hočevnar in Dore Ivanc . S to igrico so učenci osvojili prvo mesto na Pionirskem festivalu v Kočevju.

1.–8. 6. je ljudska mladina Jugoslavije praznovala mladinski teden. Mladina in pionirji so udarniško popravljali slaba pota, odstranjevali ruševine, odnašali opeko, zbirali staro železo, steklo in pločevinaste škatle. Ob koncu leta so bili za vse razrede organizirani šolski izleti v bližnjo

Počitnice med šolskim letom:

- božične počitnice
- polletne počitnice (druga polovica januarja)
- velikonočni odmor
- letne počitnice (julij in avgust)

Šolsko leto so zaključili 30. 6. s sklepno prireditvijo ob osmi uri.

Program prireditve:

govor tov. Lojzeta Lušina

Od Balkana do Triglava (deklamacija)

Igrica Sestrin varuh

Hej, Slovani (skupno petje)

V šolskem letu 1946/47 se je pouk začel 16. 9. Šola še vedno ni imela svojih prostorov. Spremenil se je šolski okoliš. Otroci iz vasi Vinice, Gorenji Lazi in Zapotok so bili prešolani v šolski okoliš Sušje. Šola v Sodražici je imela 10 oddelkov, v katere je bilo vpisanih 315 otrok. Primanjkovalo je najpotrebnejših učil, zemljevidov in fizikalnih priprav. Učni cilji so bili kljub temu doseženi, uspeh dober.

Pouk je bil v zimskih mesecih slabo obiskan. Zaradi ogromne količine snega in hudega mraza je bil z odlokom prosvetnega odseka v Kočevju pouk prekinjen od 20. do 22. 2. 1947.

Okrajni odbor RKS je šoli podaril nekaj volne, obleke, obutve in sladkorja ter šolskih potrebščin, ki so jih razdelili med najpotrebnejše otroke. Učenci so obolevali za ošpicami in mumpsom.

Za gradnjo šolskega poslopja je bil nakazan kredit v vrednosti dveh milijonov din, ki ni bil izkoriščen, ker so se priprave na gradnjo zavlekle in je bilo novo poslopje zakoličeno 10. 8. 1947.

Šol. leto 1947/48

14. 9. se začne šolsko leto s pionirsko proslavo tukajšnjega pionirskega odreda »Pavle Levstikove«. Pouk je še vedno potekal v treh zasebnih stavbah v štirih učilnicah, ki so bile med počitnicami prebeljene. Proti koncu leta je dobila šola v Posojilnici pisarno oziroma prostor, v katerem je bila pošta. Le-ta je bil primeren za shranjevanje skromnega inventarja in raznih učil.

Nove dejavnosti tekom šolskega leta:

Od novembra do aprila je bil na šoli organiziran dopolnilni tečaj za osnovnošolsko izobrazbo.

14. 3. 1948 je bila organizirana proslava žena in mater pod vodstvom AFŽ s sodelovanjem šolske mladine in učiteljstva.

1. – 8. 4. je bil protituberkulozni teden.

27. 4. na obletnico ustanovitve OF so učenci in učitelji odšli z venci v Travno goro, kjer je bil odkrit spomenik vsem v Travnici padlim za svobodo. Spomenik je delo domačina tov. Franceta Cvara.

16. in 17. 6. so bili pisni in ustni izpiti za učence 4. razredov za prestop v 5. razred sedemletke in za vse učence iz 5. in 6. razreda, ki so šli v gimnazijo. Izpitov so se udeležili tudi učenci iz šole Gora.

Šol. leto 1948/49

V tem šolskem letu so v 5. razredu sedemletke začeli poučevati po gimnazijskem učnem programu.

Pouk se je še vedno odvijal v treh zasebnih stavbah.

Na šoli so potekali tedni dejavnosti, ki so poudarjali določene aktivnosti:

20.–27. 9. – teden čistoče,

18.–24. 10. – teden gojitve varstva sadnega drevja, drevja naših gozdov.

Na večer 6. 11. je bila proslava v spomin na oktobrske revolucije

»8. 11. – vso noč so bili veliki nalivi – zjutraj močne poplave, po cestah dere voda in odnaša iz kleti poljske pridelke, iz drvarnic drva.

Streha posojilnice je še bolj popustila, zato sta gornji razred in pisarna v vodi.

Prebivalci trga so v pripravljenosti, kajti voda je odnesla most pri Pakiževi žagi v Sodražici, enega v Žimaricah in še v Podklancu.«

1. 1. 1949 je bilo praznovanje »Novoletna jelka«. Ob 11. uri dopoldne je bilo obdarovanje otrok s keksi, bonboni in jabolki, ki jih je darovala »Suha roba«.

15. 1. se je zaključilo 1. polletja, ki mu je sledil polletni odmor (16. 1.–30. 1.).

V januarju 1949 je začela delovati šolska kuhinja. Otroci so dobili kakav ter kruh namazan s »kikirikijevim« maslom, s pašteto ali s sirom. Kruh je pekla

Martinovčeva Mica. Od ORK je šola dobila nekaj posode za kuhanje in serviranje. Kuhale so tovarišice učiteljice. Sladkor in moko je oskrbel socialni odsek Kočevje; kakav, mleko v prahu in konzerve pa je daroval mednarodni RK.

Tudi to leto se je zvrstilo veliko proslav. 8. 2. so praznovali 100-letnico Prešernove smrti.

27. aprila, na obletnico ustanovitve OF sta potekali kar dve proslavi v dvorani Ljudske prosvete – dopoldne za šolarje, popoldne pa za ostalo občinstvo.

27. 4. do 2. 5. – šolski odmor.

5.–12. 6. – teden tehnike.

Na pionirski dan 12. 6. je skupna proslava šol: Sodražica, Gora in Sv. Gregor v Sodražici.

Pouk so zaključili 15. 6.

17.,18. 6. 49 so potekali zaključni izpiti za 4. r.

27. 6. so zaključili šolsko leto s sklepno svečanostjo ob 8. uri v dvorani ljudske prosvete z govorom upraviteljice, čestitanjem odličnjakov, razdelitvijo spričeval in petjem.

Šol. leto 1949/50

3. 9. začetek pouka za prve štiri razrede osnovne šole, 10. 9. začetek pouka za višje razrede sedemletke. V začetku šolskega leta je pouk še vedno potekal v treh stavbah, med letom je bila šola preseljena v novo šolsko zgradbo, ki je imela izdelano le pritličje.

Zdravje otrok je bilo zadovoljivo. Otrokom je primanjkovalo obutve, zato je trpel šolski obisk. Z najnujnejšimi šolskimi potrebščinami so bili preskrbljeni, občutno pa je bilo pomanjkanje zvezkov in knjig v višjih razredih.

29. 9.–3. 10. v »Tednu matere in otroka« je sodelovalo tudi učiteljstvo. Pionirji so s svojo voditeljico tov. Vido Prijatelj pripravili igrico Čista vest in jo uprizorili 2. oktobra zvečer in 3. oktobra popoldne. Tov. Fajdigova je imela v okviru omenjenega tedna predavanje.

Ob tej priložnosti so bili pionirji obdarovani z okusnimi štruklji, ki so jih razdelile članice AFŽ, iz moke in sladkorja, kar je dala na razpolago okrajna preskrba.

V oktobru je bil teden požarne varnosti teden. Potekala je vaja s poizkusnim alarmom in izpraznjenjem šole.

23. oktober 1949 – Slovesna otvoritev šolskega poslopja.

Prostor pred šolo so pomagali planirati delavci domačih podjetij. Pritličje novega poslopja in prostor pred njim sta bila polna pridnih in radostnih ljudi, ki so se z delom in veseljem pripravljali na svoj veliki dan.

Delo je teklo v najlepši povezanosti in skupnosti: od otrok do najstarejših, od pionirjev, preko mladincev in mladink ter učiteljstva, do žena in mož. Hodnik v

šoli je bil spremenjen v krasno dvorano z lepim odrom, kjer se je vršila slavnostna akademija.

Izpred starih šolskih prostorov, kjer so šolsko mladino dobro pogostili, je krenil sprevod proti novi šoli. Domača godba je igrala veselo koračnico, za njo je stopala šolska mladina, noseč državno in pionirsko zastavo, s svojim učiteljstvom, gosti ter ostalo občinstvo. Pred novo šolo je igrala godba Hej Slovani. Moški zbor je zapel doneče Na dan, Slovan! Nato je poverjenik za prosveto tov. Mirko Cvar po otvoritvenih besedah prerezal slovenski trak, ki je simbolično zapiral vhod v šolsko poslopje. Dvorano, kjer se je odvijala slavnostna akademija, so gostje zasedli do zadnjega kotička. Slavnostni govorniki so poudarjali pomen šole v kraju, šolska mladina je pripravila kulturni program, tovariš Lojze Lušin je izročil ključke šole upraviteljici šole Dori Ivanc, ki se je z iskrenimi besedami zahvalila za izkazano zaupanje.

Po končanem sporedu se je vršila v Sodražici še otvoritev tovarne eteričnih olj pri Oberstarju, kamor je odšlo vse občinstvo z godbo na čelu. Ves dobiček od prireditve 29.000 din je bil podarjen šoli za nabavo najnujnejših učil in inventarja.

Novo šolsko poslopje

Posebnost tega leta je bil teden RKS (6.–13. 11.), ki ga je šola proslavila z igrico Potepuh.

14. 11. sta se vselila v novo šolo 4. in 2. razred OŠ.

19. in 20. 11. preselitev pohištva v novo šolo.

21. 11. pouk za vse razrede v novi šoli.

28. 11. se je po odloku ministrstva za prosveto vršila zadnja uro proslava za praznik republike. Zvečer istega dne je bila množična proslava v dvorani ljudske prosvete; ponovitev iste 29. 11. ob 9. uri dopoldne, kjer je sodelovala tudi šolska mladina s petjem, deklamiranjem in prizorčki.

29. in 30. 11. – pouka prosta dneva po odloku MP.

29. 11. do 4. 12. razstava likovne umetnosti in knjig v Domu ljudske prosvete.

Razstavo je obiskala tudi šolska mladina. Ob dnevu republike je tukajšnji odbor AFŽ poklonil lanskoletnim odličnjakom 29 leposlovnih knjig.

22. 12. –dan JNA

31. 12. in 1. 1. 1950 – pouka prosta dneva.

2. 1. 1950 Novoletna jelka – Vse šolske otroke so obdarovali z bonboni, pecivom, kruhom in kolački, ki so jih napekle članice AFŽ. Slavje novoletne jelke se je odvijalo v dvorani ljudske prosvete. Posebno vesela točka za otroke so bile uganke, ki jih je zastavljal Lojze Lušin. Nad 120 otrok je dobilo tudi blago za krila, hlače, srajce, predpasnik itd. Po toplem čaju in dobri malici so se otroci zadovoljni razšli.

24. 4. je šola prejela štiri pakete z zvezki in svinčniki od rojaka Marolta iz Amerike. V zahvalo mu je vsak razred pisal zahvalno pismo.

12. 6. je šola prejela dopis poverjenišтва za prosveto v Kočevju, da se z novim šolskim letom sedemletke spremene v nižjo gimnazijo.

V juniju je šola organizirala izlet za najpridnejše otroke iz Ljubljane preko Jesenic v Novo Gorico, do Reke v Opatijo in nazaj preko Postojne.

26. 6. je bil sklep šolskega leta s proslavo. KLO je nagradil najpridnejše učence s pisnimi pohvalami in poštno hranilno knjižico po 500 din.

Šol. leto 1950/51

Učiteljica in upraviteljica sedemletne šole tov. Dora Ivanc je bila postavljena za ravnateljico nižje gimnazije in hkrati tudi upraviteljico osnovne šole.

Po novem so učenci po zaključenem četrtem razredu osnovne šole nadaljevali šolanje na nižji gimnaziji.

Šolski obisk je bil v splošnem dober in prav dober. Vzroki odsotnosti: bolezen, nezgode, slabo vreme in v zvezi s tem pomanjkanje obutve in dežnikov. Zdravje otrok je bilo zadovoljivo. Dobrodošla jim je bila malica iz šolske mlečne kuhinje, saj mnogi otroci doma niso imeli kruha. Higiena otrok je bila komaj zadostna; za kar je bilo deloma krivo pomanjkanje mila in perila, deloma pa tudi malomarnost. Šolska zgradba še vedno ni bila dokončana. Uporabno je bilo pritličje, kjer je bilo pet učilnic. Dopoldan je imela pouk nižja gimnazija, popoldne pa osnovna šola. Če bi bilo končano tudi prvo nadstropje, bi bilo dovolj učilnic, da bi imeli vsi razredi pouk dopoldne. Učni uspeh ni bil najboljši. Od 179 je bilo sposobnih 138, ostali bodo morali razred ponavljati.

Pomoč izseljencev

Šoli so pomagali izseljenci iz Amerike. Ob koncu oktobra je ga. Alojzija Rozman Samsa poslala dva paketa šolskih potrebščin. Vsak otrok je prejel po dva zvezka in en svinčnik. Ob koncu leta je šoli poslala še dva paketa z rabljenim perilom, obleko in obutvijo, kar je bilo razdeljeno med revnejše otroke.

Še pred začetkom leta 1951/52 je uprava šole prejela iz Clevelanda pismo, ki ga je pisal domačin Andrej Čampa. Sporočil je, da so Slovenci, večinoma Sodražani, ki žive v Clevelandu, začeli z zbiralno akcijo za šolske potrebščine in pomoč naši šoli. V petčlanskem dobrodelnem odboru je bil predsednik Jože Čampa iz Sodražice, blagajnik Jože Okorn iz Zamostca, tajnik Andrej Čampa iz Sodražice, člana nadzornika pa Ivan Mihelič iz Vinic in Frank Lesar iz Zapotoka. Tekom šolskega leta so šoli poslali 20 paketov s šolskimi potrebščinami, ki so poleg zvezkov, svinčnikov in papirja vsebovali še fino kredo, radirke, glavničke, klopke vrvic, peresa, peresnike, polnilne peresnike za učiteljstvo osnovne šole in nižje gimnazije. Iz Clevelanda so poslali tudi radijski aparat in zavese za šolski oder.

Otroci so dobrotnikom v Ameriko pisali zahvale. Med počitnicami so rojakom, ki so prišli domov na obisk, otroci pripravili zahvalno akademijo. Navzoči rojaki so bili ob ogledu akademije zadovoljni in globoko ganjeni, saj so se ob topli slovenski besedi in lepih napevih narodne pesmi spominjali mladih let, ki so jih preživeli pred odhodom v tujino.

Šol. leto 1951/52

1. 9. so začeli šolsko leto z uvodno proslavo in nagovorom šolske upraviteljice. Isti dan je bila tudi delovna konferenca učiteljskega zbora.

9. 9. – proslava 400-letnice slovenske knjige v Velikih Laščah. Udeležili so se je člani učiteljskega zbora in šolarji.

29. 11. je šola svečano proslavila dan republike. Program za proslavo je pripravila osnovnošolska in nižjegimnazijska mladina pod vodstvom svojega učiteljstva. Proslave so se udeležili tudi zastopniki množičnih organizacij in ostalo občinstvo.

29. 12. osnovnošolci praznujejo »Novoletno jelko« skupaj z nižjo gimnazijo. Pri igrici Pod novoletno jelko so otroke pogostili s čajem in pecivom, ki so ga pripravile požrtvovalne članice AFŽ.

30.,31. 12. in 1. 1. so bili pouka prosti dnevi.

16.–31. januar polletni odmor

1. 2. se prične redni pouk v II. polletju.

8. 2. so imeli na obletnico smrti dr. Franceta Prešerna kulturni praznik.

7. 3. je priredila šola v počastitev dneva žena mladinsko igro »Pavelčkova piščalka« s petjem in rajanjem. Z igro so šolarji gostovali na okoliških šolah na Gori, pri Sv. Gregorju in v Sušju.

12. 4. je bil v okviru tedna Mednarodnega zdravstva po okrajnem RK Kočevje sklican roditeljski sestanek. Zdravstveno predavanje je imela krajevna zaščitna sestra tov. Slava Drobnič. Ustanovljeni so bili razredni zdravstveni aktivni.

27. 4. – proslava obletnice OF.

30. 4. so pionirji zvečer kurili kresove v čast 1. maja

1.–4. 5. pouka prosti dnevi.

2. 5. – pomladno praznovanje z izletom na Ortneški grad.

20. 5. se je šola udeležila sprejema Titove štafete, ki je potekala skozi trg. Del proge so tekli tudi posamezni šolski otroci.

23. 5. je nadzoroval šolo tov. pom. nadzornik Rudolf Vrabič.

25. 5. je bila na šoli zjutraj ob 7.30 Titova proslava. Ob 10. uri dopoldne je bilo na Vinicah odkritje spominske plošče znanstveniku – slavistu dr. Ivanu Prijatelju – ki je obiskoval šolo v Sodražici. V kulturnem programu je sodeloval pevski zbor nižje gimnazije.

20. 6. na zadnji dan pouka so se otroci skupaj z učiteljem udeležili protestnega zborovanja za Trst organizirano je bilo protestno zborovanje za Trst, na katerem je imel slavnostni govor tov. Lojze Lušin.

24. 6. – zaključek šolskega leta.

»Šolski obisk je bil dober. Večjih obolenj med mladino ni bilo. Snaga je bila v preteklem šolskem letu mnogo boljša kakor lani, saj se pozna, da je sedaj mila dovolj. Vedenje, marljivost in ubogljivost otrok so bile kar zadovoljive, uspehi pa bi bili lahko boljši. Od 155 otrok je bilo 28 nesposobnih.

Šolsko poslopje še vedno ni bilo gotovo, ker ni bilo denarja, ne kredita. Škoda, zlasti na strehi, pa je bila vsak dan večja.«

Šol. leto 1952/53

Kmetijska zadruga je šoli darovala 30.000 din. Šola je denar porabila za učila in nujne stvari za šolski oder ter za zastavi; 100.000 din za samoučila in učila, namizno tehtnico z utežmi.

V januarju je bil med šolskimi počitnicami smučarski tečaj, ki so se ga udeležili tudi osnovnošolski učenci.

Šol. leto 1953/54

1. oktobra je bil za učence 3. in 4. razreda izlet v Kočevje

26. november – na šoli je gostovalo Lutkovno gledališče iz Ljubljane – Petršilčkova mama.

29. novembra 1953 je bila otvoritev nove šolske dvorane. Na svečani prireditvi sta sodelovali obe šoli. Naslednji dan je bila prva kino predstava. Ogled filma Kekec je bil za šolsko mladino brezplačen.

Šolsko leto 1955/56

20. 2.– 4. 3. so bile izredne počitnice zaradi epidemije gripe in ošpic in izredno hudega mraza.

30. 5. sta 1. in 2. razred odšla na izlet v Taborsko jamo, 3. in 4. razred pa z vlakom do Kočevja, od tam pa z avtobusom v Kočevski Rog do Baze XX.

Šol. leto 1956/57

11. junij so odšli na izlet: 1. razred v Kočevje, 2. razred na Ortneški grad, 3. in 4. razred pa z avtobusom na Notranjsko.

Odlični učenci so ob koncu šolskega leta prejeli knjižne nagrade. Vsi učenci so se vključili v pionirsko organizacijo in PRKS. Sprejem učencev 1. razreda v pionirsko organizacijo je bil na dan JLA. Nekateri so bili člani društva TVD Partizan.